Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Yleiset huomiot

Palvelujärjestelmän uudistaminen niin, että työikäisen väestön osaamisen kehittäminen olisi aikaisempaa tiiviimmin kytköksissä työelämän tarpeisiin sekä alueiden elinkeinojen ja elinvoiman kehittämiseen ja uusintamiseen on tärkeää ja vastaa tämän päivän haasteisiin Lapissakin.

Esityksessä alueiden rooli työssä näyttää jäävän kuitenkin ohueksi ja osittain epäselväksi. Alueet poikkeavat merkittävästi toisistaan eri puolilla Suomea, toimialarakenteet, osaamistarpeet ja kasvun edellytykset eroavat ja ikärakenteet vaihtelevat. Eroista johtuen palvelukeskuksen tehtäviin liittyvä perustyö toteutetaan käytännössä alueilla. Valtakunnallisen tason toimijan luo edellytyksiä (tausta- ja vertaistukea, menetelmiä, hyviä käytäntöjä, tilastoja jne.) alueella tehtävälle työlle. Uuden organisaation tuki alueen työlle on tervetullutta, mutta perustamisen pitää tuoda lisäarvoa eikä se saa viedä resursseja alueilta.

Esityksessä epäselväksi jää, miten palvelukeskuksen toimintaa toteutetaan ja resursoidaan aluetasolla. Esityksessä ei nimetä alueellista vastuutahoa- tai toimijaa koordinoimaan yhteistyötä ja palvelukeskuksen alueellista toimintaa. Toimintaa varten ei myöskään perustettaisi alueen toimijoista koostuvaa verkostoa, vaan toiminta kiinnittyisi alueiden olemassa oleviin yhteistyöverkostoihin. **Tavoitteena pitäisi olla yhdenmukainen yhteistyö alueiden kanssa ja nimetty vastuutaho työhön alueilla**.

Huomiot palvelukeskukselle esitetyistä tehtävistä

Esityksessä palvelukeskuksen tehtäviksi on lueteltu 1) toimialaansa liittyvä tieto-, neuvonta- ja ohjauspalvelujen kehittäminen ja koordinointi, 2) osaamis- ja työvoimatarpeen ennakointi, 3) koulutuksen ja muiden osaamispalveluiden valtionavustusten myöntäminen ja hankinta sekä 4) alueellisten ja muiden yhteistyöverkostojen tuki ja vaikuttavuuden edistäminen.

Ohjaus ja neuvontapalveluiden toimivuus ovat keskeisessä roolissa työikäisen väestön osaamisen kehittämisen lisäämisessä ja on tärkeää, että tietoa osaamisen kehittämisen eri mahdollisuuksista on saatavilla helposti, riittävästi ja oikea-aikaisesti asuinpaikasta riippumatta. Tästä näkökulmasta on kannatettavaa, että tehtävässä hyödynnetään ja kehitetään erityisesti palvelut asiakasta lähelle tuovia digitaalisia ratkaisuja.

Esityksen mukaan ennakointitehtävä ja -tieto muodostaisivat perustan palvelukeskuksen koko toiminnalle. Palvelukeskuksen ennakointitoiminta olisi muuta ennakointitoimintaa täydentävää ja toimisi kiinteässä yhteistyössä Opetushallituksen ennakointitoiminnon, työ- ja elinkeinohallinnon ennakointitoimijoiden, kuten KEHA-keskuksen, ELY-keskusten ja TE-toimistojen kanssa.

Palvelukeskus kävisi myös jatkuvaa vuoropuhelua alueellisten ennakointitoimijoiden ja esimerkiksi työelämän järjestöjen kanssa.

Lapin liitto esittää, että myös maakuntien liitot tunnistetaan ennakointitoimijoina ja ennakoinnin yhteistyötahoina. Alueiden kehittämisestä ja rakennerahastotoiminnan hallinnoinnista annetun lain (7/2014) 17 §:ssä maakunnan liitoille on annettu tehtäväksi vastata alueellisen pitkän ja keskipitkän aikavälin koulutustarpeiden ennakoinnin yhteensovittamisesta ja alueellisten koulutustavoitteiden valmistelusta osana koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnittelua. Maakuntaliitoissa tehdään monipuolista aluekehittämistä, päätöksentekoa ja suunnittelua tukevaa ennakointityötä aina tiedon tuotannosta ja analysoinnista monipuolisten alueellisten tilanne- ja tulevaisuuskuvien ja skenaarioiden laatimiseen. Ottamalla maakuntaliitot kiinteästi mukaan palvelukeskuksen ennakointitehtävään varmistetaan jatkuvan oppimisen kehittämistyön aluelähtöisyys sekä kytkentä alueiden elinvoiman kehittämiseen.

Esityksessä palvelukeskuksen tehtäväksi ennakointiin liittyen luetaan osaamistarpeiden kehittämisen arviointi ja raportointi eri aikajänteillä sekä alueellisesti että kansallisesti. Alueellisen ja muiden maakuntien kanssa vertailukelpoisen tiedon tuotanto on erittäin tarpeellinen alueelliseen kehittämiseen. Valtakunnallisen tiedon hyödyntäminen on vaikeaa suurten alueellisten erojen vuoksi. Tärkeää olisi myös se, että palvelukeskuksen ennakointiprosessit olisivat luonteelta jatkuvia ja alueellisia toimijoita laajasti osallistavia, jotta saadaan jatkuvasti päivittyvää tilannekuvaa jatkuvan oppimisen suuntaamiseksi alueella.

Esityksen mukaan palvelukeskus toteuttaisi verkostotyötään pääsääntöisesti olemassa olevia verkostoja hyödyntäen. Konkreettisesti alueellisia yhteistyöverkostoja tuettaisiin tiedontuotannolla, jonka pohjalta palvelukeskus seuraisi alueen koulutustarjonnan ja työvoiman kysynnän kohtaantoa ja tekisi ehdotuksia tarjonnan suuntaamiseksi ja toteuttamiseksi yhteistyössä alueen koulutuspalvelujen tuottajien kanssa. Esityksessä verkostojen ja palvelukeskuksen tiiviin yhteistyön nähdään mahdollistavan ennakoivan reagoinnin muutoksiin alueiden elinkeinorakenteessa ja yhteisen tavoitetilan tuottamisen. Verkostojen näkemyksiä palvelukeskus hyödyntäisi suoraan koulutus- ja osaamispalveluiden rahoittamisessa, mikä loisi edellytyksiä esimerkiksi työikäisen väestön osaamisen suunnitelmalliseen kasvattamiseen alueella. Vaikka olemassa olevien verkostojen hyödyntämisessä on etunsa, on pelkästään niihin kiinnittyvässä yhteistyössä kuitenkin riskinä, että toiminta jää alueilla hajanaiseksi ja etäiseksi, eikä aitoa ja säännöllistä vuoropuhelua alueiden ja jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen välille synny. Lapin liitto esittää esittää, että yhteistyön vaikuttavuutta ja suunnitelmallisuutta lisättäisiin perustamalla olemassa olevien verkostojen rinnalle tarvittaessa s erilliset palvelukeskuksen toimintaan kytkeytyvät alueelliset yhteistyöverkostot. Lisäksi tulisi nimetä alueilta jokin taho koordinoimaan palvelukeskuksen alueellista toimintaa sekä vastaamaan verkoston koollekutsumisesta ja säännöllisestä vuoropuhelusta palvelukeskuksen suuntaan. Näin lisättäisiin palvelukeskuksen toiminnan alueellista vaikuttavuutta ja yhteistyön pitkäjänteisyyttä sekä toisaalta varmistettaisiin, että eri alueilla olisi samankaltainen yhteistyöverkosto vuoropuhelussa palvelukeskuksen suuntaan.

Huomiot palvelukeskukselle esitetystä hallintomallista

Hallintomallissa toimintaa osallistuu useita ministeriöitä, mikä on hyvä tavoitteen kannalta. Lapin liitto esittää, että toiminnan suunnittelussa keskeinen painoarvo olisi alueellisen toiminnan

toteuttamisessa. Ilman aitoa, suunnitelmallista ja aluelähtöistä yhteistyötä sekä riittävää alueellista resurssointia on uhkana, että perustettava viranomainen jää alueiden näkökulmasta etäiseksi ja ylätasoiseksi sekä hyödyiltään näennäiseksi hallinnolliseksi rakenteeksi.